

INFORMAČNÍ BULLETIN

VELVYSLANECTVÍ JAPONSKA
V ČESKÉ REPUBLICE

'22

SVÁTKY

ZVYKY

SEZÓNÍ SLAVNOSTI

JAPONSKÝ ROK

TRADIČNÍ KALENDÁŘ

V PRŮBĚHU ROKU JAPONCI DODRŽUJÍ MNOHO TRADIC. KOŘENY NĚKTERÝCH Z NICH SAHAJÍ I Více než tisíc let do minulosti a často jsou spojeny s přírodou a koloběhem ročních období. Nejstarší zvyky obvykle souvisí s domácím náboženstvím šintó, s respektem k duším předků a s úctou k přírodním božstvům kami, která mimo jiné zajišťovala dobrou úrodu. I když velká část Japonců v průzkumech prohlašuje, že nejsou aktivně věřící, tyto původně náboženské tradice jsou živé dodnes. Japonsko v průběhu staletí převzalo a přizpůsobilo si různé tradice z čínské kultury, buddhismu a ve 20. století i z křesťanství a západní kultury obecně. Na stránkách tohoto bulletinu vám představíme alespoň některé tyto tradice, svátky a zvyky, které jsou součástí života Japonců v průběhu roku.

Obrázkový kalendář z roku 1867. Ženy znázorňují krátké a muži dlouhé měsíce. Zdroj: The Japanese Calendar (www.ndl.go.jp/koyomi)

Pro lepší pochopení událostí během roku se hodí vědět něco o tradičním japonském kalendáři. První japonský kalendář vznikl podle historiků v roce 604 na základě čínského kalendáře, který na japonském císařském dvoře představil jistý korejský mnich. Výrobu kalendářů dostala na starost dvorní kancelář Onmjórijó, která rovněž zodpovídala za předpovídání budoucnosti, časoměříčství a astronomii. První tehdejší kalendář byl lunisolární, ve kterém byl rok rozdělen na 12 měsíců o délce 29 a 30 dní, jejichž pořadí se každý rok měnilo. Kratší měsíce postupem času způsobovaly odchylku oproti solárnímu roku, a proto se pravidelně na kompenzaci přidával do kalendáře přestupný 13. měsíc.

Z čínského kalendáře bylo také převzato 24 dnů zvaných **sekki**, které označují koloběh ročních období s názvy jako „začátek jara“, „velké horko“ či „malé sněžení“. Úseky mezi sekki jsou dále rozděleny na třetiny, čímž vzniká 72 mikro-období **kó**, jejichž názvy odkazují na různé přírodní jevy: „vrabci si začínají stavět hnízda“, „žížaly vylézají ze země“ či „začíná foukat studený vítr“. Kromě toho je v roce ještě dalších 9 druhů **zassecu**, různých dnů či období, které mají nějaký zvláštní význam, obvykle v návaznosti na sekki. Sekki, kó ani zassecu už dnes nejsou běžně používány, ale některé zůstaly v životě Japonců v podobě svátků. Jarní a podzimní rovnodennost, které jsou i státními svátky, patří mezi sekki. Poslední zimní den secubun je jedním ze zassecu a dodnes je

spojen s oblíbenými tradicemi, blíže popsány v článku o únoru.

Tradiční lunisolární kalendář byl v průběhu staletí několikrát aktualizován a vylepšován japonskými vědci, nakonec byl ale v rámci otevření a modernizace Japonska při reformách Meidži nahrazen západním gregoriánským kalendářem. Kvůli synchronizaci dat bylo rozhodnuto, že den 3. prosince 1872 starého kalendáře se stane 1. lednem 1873 nového kalendáře. Vliv tohoto posunu o jeden měsíc můžeme pozorovat dodnes například v termínu konání svátků tanabata a obon – ty se oba podle starého kalendáře konaly v červenci, ale s přechodem na nový kalendář vznikly různé regionální rozdíly v jejich termínech. Obon se nyní na většině míst koná až v srpnu, jelikož tento termín bere v potaz měsíční posun, kdežto tanabata se na většině míst slaví stále v červenci (zřejmě protože datum konání 7. 7. je numerologicky považováno za šťastné).

V japonském kalendáři rovněž nalezneme souvislost s čínským systémem horoskopu, japonsky zvaným **eto**. Ten je založený na 10 nebeských kmenech a 12 větvích, resp. zvířatech (myš, buvol, tygr, králík, drak, had, kůň, ovce, opice, kohout, pes, divočák), které se v kombinaci používaly při označování hodin, dnů, měsíců a roků. Do dnešní doby se zachoval hlavně šedesátiletý cyklus, ve kterém se střídají zvířata v kombinaci s jedním z pěti elementů odvozených od deseti kmenů (dřevo, oheň, země,

kov, voda). Každé zvíře označuje jeden rok a má pak vypovídat o povaze lidí v tom roce narozených – podobně jako evropská znamení horoskopu. Zajímavostí je, že tento systém může mít velmi znatelný reálný dopad. Například ženy narozené ve znamení „ohnivého koně“ jsou prý velmi temperamentní a zkracují život svým manželům. Naposledy znamení ohnivého koně připadlo na rok 1966, a podle všeho rodiče nechťli riskovat narození dcery v tomto roce – porodnost totiž klesla meziročně o celou čtvrtinu! Další ohnivý kůň má přijít již v roce 2026, tak bude zajímavé sledovat, jestli se situace ze 60. let bude opakovat.

Moderní japonský kalendář mimo výše uvedené tradiční prvky funguje již jako ten západní. Jedinou větší výjimkou jsou letopočty, které se stále zakládají na období vlády jednotlivých císařů. Rok 2022 je tak například 4. rokem éry Reiwa, jelikož současný císař nastoupil na trůn roku 2019. Názvy těchto ér, neboli **nengó**, které bývají odvozeny z klasických čínských a japonských textů, se později používají jako posmrtná jména císařů. (Vlastní jména císařů obvykle v Japonsku nebývají používána ani za života, kdy je císař honorifikován pouze jako „Jeho Veličenstvo“.) Většina dnes žijících Japonců se narodila v éře Šówa (1926–1989) a Heisei (1989–2019). Pokud v Japonsku vyplňujete formuláře například s datem narození, často musíte právě použít tento styl zápisu, takže se vyplatí zapamatovat si své datum narození podle japonského kalendáře.

Obrázkový kalendář z roku 1867 (roku Králíka), v němž jsou ukryté znaky označující krátké a dlouhé měsíce. Zdroj: The Japanese Calendar (www.ndl.go.jp/koyomi)

INFORMAČNÍ BULLETIN

VELVYSLANECTVÍ JAPONSKA V ČESKÉ REPUBLICE

Japonská slova jsou uvedena ve fonetickém přepisu do češtiny. Velvyslanectví Japonska neručí za správnost a aktuálnost informací uvedených v tomto časopise.

Velvyslanectví Japonska v České republice
Maltézké náměstí 6, 118 01 Praha 1
www.cz.emb-japan.go.jp
fb.com/velvyslanectviJapan.Czech
Design a sazba: Eva Nečasová

Velvyslanectví
Japonska v ČR
在チエロ日本国大使館

LEDEN

ZAČÁTEK ROKU MÁ PRO JAPONCE VELKÝ VÝZNAM. PRVNÍCH NĚKOLIK DNÍ V ROCE JE VOLNO A V RODINNÉM KRUHU SE SLAVÍ NOVOROČNÍ SVÁTEK OŠÓGACU. VŠICHNI SI SPOLEČNĚ VYCHUTNÁVAJÍ TRADIČNÍ JÍDLO A DODRŽUJÍ RŮZNÉ ZVYKY, KTERÉ MAJÍ PŘINÉST ŠTĚSTÍ DO CELÉHO NADCHÁZEJÍCÍHO ROKU. V TOMTO OHLEDU MÁ NOVÝ ROK PRO JAPONCE PODOBNÝ VÝZNAM JAKO PRO EVROPANY VÁNOCE.

K **ošógacu** patří i různé typické dekorace. Kadomacu z borových větvíček a bambusu se obvykle dává před vchod domu na přivítání duší zemřelých předků a božstva tošigami. V domě pak nesmí chybět kagami moči, dva velké, na sebe navršené rýžové koláčky dozdobené citrusem daidai.

Hlavní pochoutkou během svátků nového roku je oseči rjóri, bohaté menu typicky servírované ve speciálních zdobných krabicích z lakovaného dřeva. Připraveno je už od konce starého roku a slouží jako oběť pro novoroční božstvo, kterou pak v novém roce lidé mohou sníst. **Oseči rjóri** se skládá z dvaceti až třiceti pokrmů, připravených různými způsoby ze surovin jako jsou garnáti, kaviár, mořské řasy, citrusy, fazole či vejce. Mnoho z těchto jídel obsahuje pozitivní symboliku, která vyjadřuje přání zdraví, hojné úrody, rodinné pospolitosti, plodnosti atd. Například název pražmana „tai“ je obsažen ve slově „medetai“ označujícím šťastnou událost. Proto je pražman také tradičně slavnostní rybou, která na ošógacu nesmí chybět. Vyrobit oseči rjóri není žádná legrace, a tak je běžné celou sadu nebo alespoň její část koupit. K novoročním tradicím patří také nanakusagaju, rýžová kaše se sedmi jarními bylinami, která se jí k snídani na 7. ledna.

S lednem je spojeno mnoho zvyků, které se v tomto období dělají poprvé v roce, aby přinesly štěstí. Důležitá je tedy první návštěva svatyně (hacumóde), první sen (hacujume), první kaligrafie (kakizome), první čajový obřad (hacugama) a další.

Koláčky kagami moči bývají vystaveny obvykle do 11. ledna, kdy se snědí v rámci ceremoniálu **kagamibiraki**

© Foto: Aflo

(dosl. otevírání zrcadla). Tato domácí tradice skrývá mnoho významů: kulaté koláčky moči mají symbolizovat rodinný kruh, proto se rozdělí mezi celou rodinu. Jelikož v nich sídlí kami, nemají se řezat ničím ostrým – to by totiž mohlo naznačit „přeříznutí“ spojení kami s lidmi. Koláčky, které obvykle touto dobou již ztvrdly, se tudíž lámou rukama či kladívkem. Jezení této ztvrdlé sladkosti pak má pomáhat posilovat zuby a zajistit zdraví do celého roku.

Zajímavým zvykem poloviny ledna je **dondojaki**, ceremoniální spalování novoročních dekorací a starých talismanů omamori nebo daruma. Ty by se jako duchovně významné předměty neměly jen tak vyhazovat, proto se obvykle v místních chrámech spálí v rituálním ohni, díky kterému se v nich usídlená božstva kami opět vrací do nebe. Tento zvyk má chránit před vším špatným v novém roce a zajistit dobrou úrodu. V některých regionech se u rituálního ohně scházejí místní lidé a opékají si na něm rýžové koláčky moči a dango. Podobné rituální spalování předmětů je v šintoismu běžnou praxí i v průběhu roku.

Leden je pro mnoho mladých lidí po celém Japonsku také měsícem, kdy se z nich oficiálně stávají dospělí. Na druhé pondělí v roce totiž připadá státní svátek Den dospělosti (seidžin no hi), u jehož příležitosti se konají po celém Japonsku ceremoniály pro všechny, kteří od posledního Dne dospělosti oslavili 20. narozeniny. (20 let je tradiční věk dospělosti v Japonsku. V dubnu 2022 se legální věk plnoletosti v Japonsku snížil na 18 let.) Ceremoniály Dne dospělosti většinou pořádají radnice a místní samosprávy, které chtějí touto formou oslavit dosažení plnoletosti místních občanů a zároveň jim dodat povzbuzení do dalšího samostatného života. Součástí ceremonií bývají proslovy, kulturní program a společné focení. U příležitosti této ceremonie dívky obvykle nosí krásně vyzdobená pestrobarevná kimona furisode s velmi dlouhými rukávy, chlapci pak v současnosti nejčastěji nosí oblek, případně kabáty haori a kimona moncuki s rodovým znakem se suknicí hakama v černé či jiné méně nápadné barvě.

© Foto: Aflo

ÚNOR

POČÁTEK ÚNORA JE SPJAT SE SVÁTKEM SECUBUN. PŮVODNĚ TOTO SLOVO OZNAČOVALO ČTYŘI PŘEDĚLY MEZI ROČNÍMI OBDOBÍMI, TEDY DNY PŘEDCHÁZEJÍCÍ JARNÍ ROVNODENNOSTI, LETNÍMU SLUNOVRATU, PODZIMNÍ ROVNODENNOSTI A ZIMNÍMU SLUNOVRATU.

Jaro bylo podle starého lunárního kalendáře začátkem nového roku a secubun posledním dnem roku starého. Proto se tento **secubun**, v moderním kalendáři připadající na 2. nebo 3. února, ustálil jako nejdůležitější. Lidé si mysleli, že na secubun a především koncem roku přicházejí zlé síly, takže pořádali různé rituály na jejich vyhánění. Každý rok se začátkem února v mnoha šintoistických svatyních a buddhistických chrámech pořádají rituály na vyhánění zla, z nichž některé jsou starší než tisíc let, jako například ekidžinsai ve svatyni Išida v Kjótu. Na odpuzení démonů se podle starého zvyku dveře domů zdobí větvíčkou trnité vonokvěty (hiiragi), na kterou je napíchnutá hlava pečené sardinky iwaši. Nejznámějším lidovým zvykem spojeným se svátkem secubun je tzv. **mamemaki**, házení pražených sójových bobů směrem ven z domu, provázené zvoláváním „Oni wa soto, fuku wa uči!“ („Démoni ven, štěstí dovnitř“). Někdy se trefují do člena rodiny v masce čerta. Dalším oblíbeným zvykem je jíst na secubun velké rolky suši, tzv. ehómaki. Původně zvyk obchodníků z Ósaky z období Edo (1603–1868) a Meidži (1868–1912) se postupně ujal a rozšířil v celém Japonsku. Celá rolka, do které se dává 7 druhů náplně podle sedmi bůžků štěstí (šičifukudžin), by se měla jíst mlčky čelem k určenému „šťastnému“ směru pro konkrétní rok (v roce 2022 to byl severoseverozápad). Jedlík by měl při

konzumaci myslet na to, co si přeje, aby se mu to splnilo.

Především mezi mladými lidmi není v Japonsku asi nikdo, kdo by ignoroval **svátek sv. Valentýna**, připadající na 14. února. Svátek zamilovaných převzali Japonci od Američanů v 50. letech, kdy jej obchodníci začali využívat v reklamě ve snaze zvýšit prodeje. Valentýn se v Japonsku ujal

připravená čokoládová pochoutka) a darovat svému vyvolenému honmei čoko (čokoládu z lásky), nebo k tomu, aby potěšily své partnery nebo mužské příbuzné. Svůj prostor má v Japonsku na Valentýna i čokoláda darovaná ze zdvořilosti či na upevnění kolegiálních vztahů, tzv. giri čoko (čokoláda z povinnosti). Je třeba, aby v tom případě žena svého známého, kolegu nebo šéfa upozornila, o jaký typ čokolády se jedná, aby nevznikla nežádoucí nedorozumění. Jakoukoliv pozornost je v Japonsku slušné oplatit, a tak se přesně o měsíc později koná tzv. White day, kdy muži pro změnu ženám dávají sušenky a další sladkosti.

Asi od poloviny února do poloviny března v Japonsku kvete **slivoň ume** (Prunus mume). Její úchvatná svěží vůně je snad o to krásnější, že voní v ještě dost chladném počasí, kdy téměř nic jiného nesvědčí o blížícím se jaru. Ume kvete déle než sakura a z nejstarší básnické sbírky Manjóšú je zřejmé, že v 8. století byla obdivována o něco více než tento posvátný symbol Japonska. Když se v období Nara (710–794) začínala provozovat do současnosti oblíbená kratochvíle hanami (kochání se květy), lidé se chodili dívat a básněmi opěvovat nejčastěji právě květy slivoň. Sakura se stala středem pozornosti v následujícím období Heian (794–1185). Z plodu ume se nakládáním do soli a sušením vyrábí velmi zdravé umeboši, populární i mimo Japonsko jako zásadotvorná součást zdravé výživy. V Japonsku je umeboši jednou z nejtypičtějších přísad do rýžových bochánků onigiri (omusubi).

a postupně z něj vznikl svátek, o kterém nedostávají ženy od mužů květiny, ale muži od žen čokoládu. V první polovině února tak nelze v japonských obchodech přehlédnout širokou nabídku čokoládových pralinek. Ženy mohou Barentain dé využít k milostnému vyznání (nejúčinnější je v tom případě vlastnoručně

© Foto: Aflo

BŘEZEN

BŘEZEN JE V JAPONSKU MĚSÍCEM NASTUPUJÍCÍHO JARA, SPOJENÝM S PŘÍJEMNÝM OTEPLENÍM A S ROZKVÉTÁJÍCÍMI SAKURAMI. NENÍ PROTO DIVU, ŽE MEZI SEZÓNÍ SPECIALITY PATŘÍ NEJRŮZNĚJŠÍ DEZERTY V SAKUROVĚ RŮŽOVÉ BARVĚ, ČI DOKONCE VYUŽÍVAJÍCÍ NASOLENÉ SAKUROVÉ LISTY (NAPŘ. SAKURA MOČI). DEN JARNÍ ROVNODENNOSTI JE STEJNĚ JAKO DEN PODZIMNÍ ROVNODENNOSTI STÁTNÍM SVÁTKEM.

Hned 3. března se slaví svátek **hina macuri**, pojmenovaný podle panenek hina ningjó, které se vystavují především v domácnostech s malými holčičkami. Tyto detailní a bohatě zdobené panenky, zpodobňující svatbu na císařském dvoře z období Heian (8.-12. století), mají holčičky ochraňovat před nemocemi a zlem a zároveň jim zaručit zdárné dospívání. Panenky hina se tradičně vystavují na sedmistupňové police, na jejichž vrcholu sedí císař s císařovnou a na stupních pod nimi jsou pak podle

předem určeného pořadí rozmístěni dvořané a různé dary. Sady hina ningjó bývají ručně vyráběné, a tedy i velice drahé, proto se často předávají jako rodinné dědictví.

V rámci tohoto svátku, kterému se někdy přezdívá i svátek dívek, se rovněž připravují speciální pokrmy. Jedním z nich je hiši moči, dezert ve tvaru kosočtverce s růžovou, bílou a zelenou vrstvou, či hina arare, pestrobarevná „japonská směs“. Tradičně se jedí i rýžové koláčky sakura moči zabalené

do sakurového listu nebo „rozházené“ suši, tzv. čirašizuši.

Rozkvetlé sakury jsou jistě tím nejtypičtějším symbolem jara v Japonsku. Jejich jemné růžové lístky již po staletí inspiřují umělce a jsou potěchou pro oči. Se sakurami se pojí tradice „pozorování květů“ **hanami**, která má většinou formu pikniku pod těmito rozkvetlými stromy. V době plného květu bývají ta nejpopulárnější místa (tzv. hanami meišo) zcela zakryta plachtami a dekami na sezení,

na kterých si rodiny a skupinky přátel či spolupracovníků z firmy užívají krásu květů. Sakury jsou na jaře doslova celonárodním tématem – televize pravidelně ukazuje „sakurovou frontu“, neboli předpověď ukazující rozkvet sakur v jednotlivých regionech Japonska. Zatímco na subtropických ostrovech Okinawy obvykle rozkvétají již v lednu, obyvatelé severního Japonska se dočkají hanami až v květnu. V březnu se ze sakur může těšit největší část japonské populace, která bydlí na ostrově Honšú.

Jedním z hlavních rysů sakurových květů je jejich pomíjivost. V květu vydrží jen týden či dva, než okvětní lístky začnou padat jako růžové sněhové vločky – není divu, že v japonštině existuje termín hanafubuki („sněhová bouře okvětních lístků“). Tento rychlý cyklus rozkvetu a opadání sakur je snad nejlepším příkladem spojení japonské kultury s proměnami přírody v roce. Jejich prchlivá краса povzbuzuje lidi, aby se radovali ze současného okamžiku, a symbolizuje i konečnost života jako takového.

© Foto: Aflo

© Foto: Aflo

V DUBNU V JAPONSKU ZAČÍNÁ ŠKOLNÍ I FISKÁLNÍ ROK A ABSOLVENTI ŠKOL NASTUPUJÍ DO ZAMĚSTNÁNÍ. PRO MNOHO LIDÍ JE TAK PRVNÍ PRACOVNÍ DEN V DUBNU OKAMŽIKEM, KDY VSTUPUJÍ DO NOVÉHO ŽIVOTNÍHO OBDOBÍ A DO NEZNÁMÉHO KOLEKTIVU.

Nejčastěji je ale začátek dubna spojován s nástupem šestiletých dětí do školy, což je i pro japonské děti událost, kterou si pamatují celý život. Mezi zvyklostmi jsou různé drobné rozdíly podle toho, co je obvyklé v konkrétní škole, ale většina prvňáčků dostane na záda ikonickou aktovku randoseru, děti i rodiče se krásně vystrojí, vyfotí a zúčastní se slavnostního zahájení školního roku ve školní tělocvičně. Ideálem je foto pod rozkvetlými sakurami, ale takové štěstí mají jen děti ve středním Japonsku, protože na jihu je touto dobou sakura odkvetlá a severněji může ještě sněžit.

Na 8. duben připadá slavnost narození Buddhy Šákjamuniho. Protože se

kryje s dobou květu sakur v oblasti Kantó a dál na západ, nazývá se také **hanamacuri**, svátek květů.

Legenda praví, že když se narodil Buddha Šákjamuni („Ošakasama“), z nebes se slétlo devět draků, kteří jej omyli sladkým deštěm, z nebe prýštily květy a vzduch byl naplněn jassem a vůní. Přibližně od období Nara (8. stol.) se v japonských buddhistických chrámech 8. dubna připravuje miniaturní květinová „síň“ (hanamidó) se soškou maličkého Buddhy. Kněží i návštěvníci, kteří jej přišli uctít, polévají sošku čajem amača z velmi sladkých mladých lístků speciálního druhu hortenzie.

Přelom dubna a května je ideální období pro **šiohigari** neboli sbírání škeblí na pobřeží. Stejně jako jsou u nás při houbařské sezóně některé lesy plné lidí s košíky, v Japonsku můžeme od jara do léta spatřit při odlivu na plážích velké množství lidí s kyblíky a lopatkami a dalším náčiním. Z písku čerstvě vykopané tapesky, venušky, střenky a další mlži pak doma tvoří příjemné zpestření jídelníčku.

DUBEN

© Foto: Aflo

KVĚTEN

PŘELOM DUBNA A KVĚTNA PATŘÍ
TZV. GOLDEN WEEK, ČILI ZLATÉMU
TÝDNU. JDE O JEDNO Z NEJDELŠÍCH
OBDOBÍ PRACOVNÍHO VOLNA
V ROCE.

V rozmezí sedmi dnů se totiž slaví hned čtyři státní svátky: 29. dubna je to Den císaře Šówy od 3. do 5. května Den ústavy, Den zeleně a Den dětí. Díky japonskému pravidlu, stanovujícím, že se svátek připadající na neděli posouvá na nejbližší den, který není svátkem (obvykle pondělí), znamená Zlatý týden obvykle alespoň pět volných dnů v kuse, které si mnozí pracující prodlouží o placené volno. **Golden Week** je tak neoficiálním svátkem cestování a je spojen s obrovskými přesuny obyvatel po celém Japonsku i do zahraničí, a tedy i velkou vytížeností všech dopravních prostředků i turistických atrakcí. Při plánování cesty do Japonska je proto lepší se tomuto termínu vyhnout.

Hačidžúhačija (dosl. „88. večer“) je jeden z dnů zassecu s klouzavým datem označující 88. den po začátku lunárního roku podle tradičního

kalendáře. Obvykle připadá na 1. nebo 2. květen a je spojen především s čajem. Právě v tomto období začíná v oblasti středního Japonska první sklizeň mladých čajových lístků, ze kterých se zpracovává šinča („nový čaj“), jinak také zvaný ičibanča („první čaj“), který má ze všech sklizní nejlepší nutriční hodnoty a typicky výraznou barvu i chuť. Čaj uvařený z lístků sebraných na hačidžúhačija je pak obzvláště vyhledávaný, jelikož se tradičně říká, že zajišťuje pevné zdraví po celý rok a prodlužuje život. Není tedy divu, že právě v tento den můžeme na čajových polích vidět mnoho lidí při ručním sběru čajových lístků.

Den dětí (5. května), označovaný též tango no sekku podle staré dvorské tradice připadající na tento den, je spíše zaměřen na chlapce a je tak protipólem březnového svátku panenek, který tradičně oslavuje holčičky. S cílem

zajistit jim zdraví a sílu se v den chlapců venku na stožáry či na dlouhá lana přes řeku vyvěšují velcí látkoví nebo papíroví kapři, kteří následně vlají ve větru a symbolizují kapry plovoucí proti proudu. Podle starých legend se totiž kapr, který dokáže plavat proti proudu a překonat vodopád, nakonec promění v draka.

Další tradiční výzdobou Dne dětí jsou tzv. gogacu ningjó, „květnové panenky“, které obvykle znázorňují brnění a výzbroj samuraje. Stejně jako panenky hina pak mají přinášet dítěti zdravý růst a ochranu před špatnými událostmi. Tradičním pokrmem tohoto svátku jsou kašiwa moči, rýžové koláčky moči zabalené do dubových listů. Spojení s dubem není náhodné – dubové listy totiž opadávají, až když na jaře raší listy nové. To má symbolizovat nepřerušenosť rodu napříč generacemi.

ČERVEN

ZAČÁTKEM ČERVNA JE V JAPONSKU ZVYKEM ODLOŽIT TEPLÉ OBLEČENÍ A VYTÁHNOUT LETNÍ ŠATNÍK. TENTO ZVYK ZVANÝ KOROMOGAE MÁ POČÁTKY V OBDOBÍ HEIAN (794–1185), KDY SE DOSTAL Z ČÍNY NA JAPONSKÝ CÍSAŘSKÝ DVŮR. TAM SE ŠATNÍK MĚNIL DVAKRÁT DO ROKA.

V období Edo (1603–1868) začalo být k dispozici více druhů tradičního japonského oděvu kimono a mnoho do té doby jen vyšším vrstvám společnosti dostupných věcí i zvyků se rozšířilo mezi běžné obyvatele. Šaty se začaly měnit dokonce celkem čtyřikrát (s podšívkou na jaro, bez podšívky na léto, s podšívkou na podzim, zateplené na zimu). V období Meidži (1868–1912) se v Japonsku začalo nosit také západní oblečení a v armádě či v úřadech byly obvyklé uniformy, a to ve dvou verzích: letní a zimní. Výměna uniformy dvakrát do roka se přenesla i do civilního života. Čas na výměnu školní uniformy nastává kolem 1. června a 1. října, ale podle regionu a podnebí se termíny liší.

Nejen u kimona je kladen důraz na to, aby oblečení bylo uzpůsobeno aktuální sezóně, a to jak v síle či tenkosti látky, tak v jeho vzoru, kterého si pak všímají ostatní lidé. Nosit kimono s ornamenty kvetoucích sakur dřívě, než začne období jejich květu je jako předzvěst období sakurových květů přípustné, ale po jejich odkvětu, kdy jsou všichni ostatní naladěni na léto, už zcela nevhodné. Pravidelné ukládání sezónního oblečení je správné také z hlediska péče o oděvy, protože před uložením se samozřejmě musí správně vyčistit, složit a zabalit tak, aby je nenapadla plíseň či moli. Střídání zimního a letního oblečení je typickou ukázkou japonské kultury, smyslu Japonců pro roční období a jejich pořádkumilovnosti.

Koncem června si ve svatyních můžeme povšimnout vertikálně instalovaných velkých kruhů činowa upletených z traviny čigaja (Imperata cylindrica). Ty jsou součástí velkého letního očištného rituálu **nagoši no harae**. Návštěvníci svatyně těmito kruhy podle předepsaného postupu procházejí, aby se očistili od všeho

zlého včetně vlastních hříchů. Zároveň děkují božstvům za zdraví a bezpečí v první polovině roku a prosí o přízeň do poloviny druhé. V Kjótu se koncem června jedí sladké trojhránky minazuki z rýžové mouky a fazolkami azuki, nazvané podle názvu června v lunárním kalendáři.

Od konce května zhruba do poloviny července probíhá v různých částech Japonska kromě nejjižnějších ostrovů a nejsevernějšího ostrova Hokkaidó období dešťů zvané **cuju**. Pokud se vůbec odvážíte touto dobou do Japonska cestovat, neobejdete se bez deštníku a nepromokavé obuvi. Japonský výraz cuju se píše znaky pro slivoň a déšť, protože začátek deštivého období se kryje se zráním švestek ume. Často prší a je zamračeno, ale převládají poměrně vysoké teploty. Vlhkost dosahuje maximálních hodnot, prádlo špatně schne, daří se plísním a množí se nepříjemný hmyz. Existuje bezpočet vychytávek a pravidel péče o domácnost v období dešťů, ale naprostým základem je časté větrání. Mnoho Japonců toto období považuje za depresivní, ale například japonská příroda s lehkým mlžným oparem nad hustě zalesněnými vrchovinami je v deštivém období mimořádně krásná a vlhkost vyhovuje také mechu, který zdobí japonské zahrady.

Třetí neděli v červnu se z iniciativy Japonské unie pánské módy od 80. let slaví **Den otců** inspirovaný americkým svátkem. V Japonsku, kde převážná část rodin žije z příjmu otce, je pro maminky svátek příležitostí poděkovat manželům za každodenní práci a za pomoc s dětmi i s domácími pracemi, případně velmi po japonsku za shovívavost vůči jejich nedokonalému vedení domácnosti. Rada pro den otců (Father's Day Council) každoročně jednoho tatínka z řad známých osobností ocení Cenou žluté stuhy.

© Foto: Aflo

ČERVENEC

V ČERVENCI KONČÍ DEŠTIVÉ OBDOBÍ CUJU A NASTÁVAJÍ TYPICKÁ JAPONSKÁ VEDRA, KTERÁ VRCHOLÍ V SRPNU. NA VĚTŠINĚ ÚZEMÍ NEJSOU TROPICKÉ TEPLoty ŽÁDNou VÝJIMkou A PROTO K LÉTU PATŘÍ LEHKÉ ODĚVY, ZMRZLINA A VŠECHNY MOŽNÉ ZPŮSOBY OCHLAZOvÁNÍ.

Již od roku 2005 probíhá v Japonsku vždy v letních měsících vládní kampaň **Cool Biz**, která vyzývá všechny zaměstnance veřejného i soukromého sektoru, aby odložili tradiční kravaty a saka a chodili do práce jen v košilích s krátkým rukávem. Vhodnější oblečení pak umožňuje nastavit klimatizaci v kanceláři na nižší výkon a tím šetřit velké množství energie.

Letní měsíce jsou spojeny také s nejrůznějšími venkovními festivaly a ohňostroji. Hned 7. července se slaví svátek **tanabata**, který je spjat s legendou o nebeském pasáčkovi Hikoboši a přadlence princezně Orihime. Ti se do sebe jednoho dne zamilují a vezmou se, ale protože Orihime kvůli manželství zanedbává práci, nebeská božstva se na oba rozhnívají a pár od sebe oddělí Nebeskou řekou Amanogawa (Mléčnou dráhou). Mohou se setkat jen jednou v roce, právě 7. 7. Na obloze je

můžeme vidět jako hvězdy Altair a Vega (Pasáček a Přadlena), které také v tento den nejvíce září.

Svátek tanabata je spjat s různými zvyky, mezi které patří výzdoba v podobě bambusových větví ověšených různobarevnými papírovými ozdobami. Na větve se pak věší i papírové lístečky tanzaku, na které lidé píší svá přání. Typickým pokrmem pro tento den, ale i celé letní období jsou tenké pšeničné nudle sómen, které se mohou pro osvěžení v horkém počasí podávat i na studeno.

Dojó no ushi no hi, volně přeloženo „den býka před změnou roční doby“, je klouzavý svátek řídící se lunárním kalendářem, který obvykle připadá na konec července. Dnes si většina Japonců vybaví tento den jako unagi wo taberu hi, „den kdy se jí sladkovodní úhoř unagi“. Úhoř je tradičně považován za rybu s vysokou nutriční hodnotou, které pomáhá překonat fyzicky vyčerpávající letní dny a letní únavu nacubate. Výkladů, proč se úhoř má jíst především v tento den je několik, ale převládající teorie je zcela prozaická. V osmnáctém století prý vědec a všestranná osobnost Gennai Hiraga poradil jednomu svému známému, kterému se nedařilo v obchodě s úhoři, aby vyvěsil ceduli: „Dnes je dojó no ushi no hi. A tento den se mají jíst jídla začínající na písmeno U.“ Toto tvrzení, které je známé i dnes, prý zabralo a prodejce se radoval z velkého zájmu. Pokud je tento příběh pravdivý, tak se jednalo nejspíše o jednu z nejvlivnějších marketingových kampaní

v historii, která i po dvou stech letech pomáhá zvyšovat tržby prodejcům lahodných jídel z grilovaných úhořů, potřených sladkou omáčkou a posypaných pepřem sanšó.

V červenci a v srpnu se konají **letní festivaly** (nacu macuri), jejichž stále udržovaná tradice je nezdárka dlouhá stovky, v několika případech dokonce

přes tisíc let. Ačkoliv se v dnešní době jedná spíše o lidové veselí, jejich původním účelem bylo odvrátit hrozby, představované přírodními pohromami, útoky hmyzu ohrožujícího úrodu či epidemiemi, které se v létě velmi snadno šířily. Takový je i původ asi nejslavnějšího Gion macuri v Kjótu, který má počátky v morové epidemii v období Heian (794–1185). Některé festivaly se pořádaly s cílem utěšit duše předků. Mezi další známé letní festivaly patří například Aomori nebuta macuri s alegorickými vozy s obřími papírovými lucernami ve tvaru bojovníků, nebo Jamagata hanagasa, pro který je typický tanec s choreografií postavenou na kloboucích zdobených květinami.

SRPEN JE BOHATÝ NA RŮZNÉ TRADIČNÍ UDÁLOSTI. VRCHOLÍ VEDRA I SKLIZEŇ LETNÍ ZELENINY A VE DRUHÉ POLOVINĚ MĚSÍCE UŽ ODPOLEDNE NĚKDY PŘINESOU PŘÍJEMNÉ OCHLAZENÍ NÁHLĚ A PRUDKÉ DEŠTĚ JÚDAČI.

SRPEN

Nejzábavnější součástí tohoto období jsou bezesporu letní festivaly a ohňostrojové přehlídky. Děti mají letní prázdniny, které tráví aktivitami, na něž během povinností nabitého školního roku není čas; cestováním s rodiči k moři nebo kempováním a také vypracováváním domácích úkolů. Velká část národa také sleduje průběh středoškolského baseballového mistrovství Japonska. Dne 15. srpna si Japonsko připomíná výročí konce 2. světové války a v polovině měsíce se koná i velmi důležitý svátek k uctění předků, obon.

Svátek **obon**, svou důležitostí srovnatelný s novoročními svátky, je čas, kdy se zemřelí předkové nakrátko vrací na tento svět. Správně se tento svátek nazývá urabon'e a začal prý tak, že Buddhův učedník Mokuren na radu svého učitele uctil koncem lunárního léta velký počet duší mrtvých, aby z utrpení vysvobodil svou matku, která se nespravedlivě ocitla v pekle. Z matčina znovuzrození v ráji a z vděku za dobrodiní, které mu za života poskytla, se Mokuren dal samou radostí do tance.

Se svátkem obon se pojí celá řada tradic. Lidé navštěvují hřbitovy, čistí náhrobky, pokládají čerstvé květiny a předkům na návrat domů pálí ohňenky

zvané „mukaebi“, aby po cestě nezabloudili. V domě se pak rituál soustředí kolem buddhistického oltářku bucudan. Do jeho blízkosti se předkům na přepravu mezi oním a tímto světem pokládají obětiny v podobě koníka z okurky (na cestu na tento svět) a býka z lilku (na cestu zpátky na onen svět). K nejznámějším zvykům patří veselý lidový tanec **bon odori**, který se tančí v předvečer rozloučení s předky. Bon odori má v celém Japonsku řadu regionálních specifik. K nejznámějším patří Awa odori v prefektuře Tokushima nebo Gudžó odori v prefektuře Gifu. Stala se z něj forma scénického umění i natolik oblíbená, typicky letní zábava, že si dnes málokdo z účastníků jeho původní účel uvědomuje. Poslední den svátku se znovu zapalují ohňenky – okuribi, které tentokrát předkům ukazují cestu zpátky na onen svět. Nehmotnou kulturní lidovou památkou jsou obrovské okuribi ve tvaru znaků (dva znaky s významem „velký“, jeden znamenající „Buddhovo učení“) a předmětů (loď, brána torii), které se 15. srpna v osm večer zapalují na horách obklopujících starobylé město Kjóto.

Termín svátku obon se v různých oblastech trochu liší, ale nejčastěji probíhá ve druhém a třetím týdnu v srpnu. Svátek neobnáší žádné volné dny, ale mnoho Japonců, kteří žijí a pracují ve velkých městech tuto příležitost presto využívá k dovoleným a k návštěvám příbuzných ve svých rodištích. V tomto období se na silnicích tvoří dlouhé zácpy a bývá také

mnohem těžší sehnat místo ve vlaku či ubytování.

S **ohňostroji** se Japonsko seznámilo asi ve 2. polovině 16. století v souvislosti s importem střelných zbraní z kontinentu a během staletí dovedlo tuto technologii k naprosté dokonalosti. Ohňostroje jsou nesmírně oblíbenou letní zábavou, na kterou se vyrazí v tradičním letním oděvu yukata, dřevácích geta a s vějířem v ruce. Velké ohňostrojové šou se pořádají nejčastěji u řeky a mají atmosféru lidové slavnosti macuri se stánky s typickým festivalovým občerstvením. V domácím prostředí jsou nedílnou součástí letních radostí malé ohňostroje z prskavek.

Japonské děti ani o letních prázdninách nezahálí. Ty menší se v rámci domácích úkolů věnují výzkumu na různá volitelná témata, kterými je často sledování a zaznamenávání vývoje nějakého hmyzu (života brouka nosorožka kabutomuši), růstu rostlin od semínka po květ či plod (povíjnice asagao, tykve apod.), nebo mají za úkol něco malého vyrobit či sepsat své dojmy z přečtené knížky.

ZÁŘÍ

HNED NA PRVNÍ ZÁŘÍJOVÝ DEN PŘIPADÁ DEN PŘIPRAVENOSTI NA ŽIVELNÍ KATASTROFY, PŘIPOMÍNÁJÍCÍ TRAGICKÉ ZEMĚTŘESENÍ, KTERÉ ZASÁHLO TOKIO V TENTO DEN ROKU 1923. V ZEMI PRAVIDELNĚ SUŽOVANÉ ZEMĚTŘESENÍMI, CUNAMI, TAJFUNY A DALŠIMI PŘÍRODNÍMI POHROMAMI, JE PŘIPRAVENOST NA TYTO SITUACE ZCELA ZÁSADNÍ.

Část opatření proti důsledkům zemětřesení tkví v samotné infrastruktuře a výstavbě, která je navržena tak, aby odolala menším zemětřesením. Těch se na území Japonska za rok průměrně vyskytnou skoro 4 tisíce! Právě díky technologickým opatřením nepůsobí v podstatě žádné problémy a lidé je mohou ignorovat. Když ale několikrát do roka zasáhne silnější zemětřesení či jiné nebezpečí, lidé musí vědět, jak se zachovat. K tomu slouží pravidelné hromadné nácviky evakuace a další preventivní programy, které jsou nejintenzivnější právě okolo 1. září. Kromě znalosti nejbližšího evakuačního místa je dobré mít doma nachystané i evakuační zavazadlo s potřebnými věcmi pro rychlé opuštění domu či nouzové zásoby potravin pro případ přerušení dodávek jídla, elektřiny a vody. Den připravenosti na živelní katastrofy je dobrou příležitostí evakuační zavazadlo zkontrolovat a případně obnovit, aby bylo kdykoliv v následujícím roce ihned použitelné.

Na druhou polovinu září až začátek října připadá **cukimi**, tradiční slavnost pozorování měsíce v úplňku. V tomto období je prý obloha nejjasnější, a proto jsou pro pozorování měsíce nejlepší podmínky. Podle tradičního lunisolárního kalendáře připadal úplněk na 15. večer 8. měsíce, proto se cukimi dodnes spojuje s výrazem džúgoja, „patnáctý večer“ (i když podle západního kalendáře připadá vždy už na jiné datum). Obdivování měsíce, spojené se skládáním básní, hraním na hudební nástroje a samozřejmě popíjením sake, bylo původně zábavou dvorské šlechty, která do Japonska

© Foto: Aflo

přišla z Číny cca v 9. století. V období Edo (17.–19. století) postupně ale tento zvyk pronikl i mezi běžné obyvatelstvo, které jej spojilo i s oslavami úspěšné sklizně. Právě v souvislosti se sklizní byly nabízeny obětiny, tradičně například vysoká travina ozdobnice čínská (která měla chránit úrody před živly), kulaté rýžové koláčky cukimi dango (které svou barvou a tvarem připomínají měsíc v úplňku) či čerstvě sklizené jedlé kaštiny a batáty.

Mimochodem, termín cukimi se používá i v kuchyni. Označuje pokrmy, na které se rozklepne syrové vajíčko – žloutek totiž asociuje právě měsíc v úplňku. Pozorování úplňku si tak můžeme vychutnat i při jezení nudlí cukimi soba či cukimi udon.

Podzimní i jarní rovnodennost je spojená s buddhistickým svátkem higan. Tento svátek, značící změnu ročního období, začíná tři dny před a končí tři dny po rovnodennosti.

Higan v překladu doslova znamená „vzdálený břeh“ čili onen svět. Higan je totiž především obdobím, kdy se mají uctít duše zemřelých. Rodiny tak podobně jako na české Dušičky navštěvují hroby svých předků a čistí je či pokládají květiny. Rovněž jako obětiny umísťují na hrob speciální druh rýžového koláčku, který má nezvykle vrstvu pasty ze sladkých červených fazolí azuki na povrchu, nikoliv uvnitř, jak je tomu obvyklé. Na podzimní higan se obvykle připravuje varianta s hrudkovitou pastou zvaná ohagi podle keře hagi (česky lespedézie), který v tomto období kvete barvou připomínající červené fazolky azuki. Pro jarní higan je zas typický koláček obalený jemnou pastou košian, který se nazývá botamoči podle květů na jaře kvetoucí pivoňky (botan). Obětinou ale může být rovněž například i nějaká sladkost, kterou měl zemřelý rád během svého života. Po nabídnutí může tento pokrm sníst někdo z pozůstalých, čímž do jeho těla vstoupí síla duší předků.

ŘÍJEN

ŘÍJEN V JAPONSKU CHARAKTERIZUJE PŘÍJEMNÉ POČASÍ A JASNÁ OBLOHA. KVETE KRÁSENKA A VONOKVĚTKA A ZAČÍNÁ OBDOBÍ, KDY SE DOBŘE JÍ, PROTOŽE LIDEM SE PO VYČERPÁVAJÍCÍM LÉTĚ VRACÍ CHUŤ K JÍDLU A PROTOŽE PODZIM JE TAKÉ OBDOBÍM CHUTNÝCH SUROVIN.

Dostupné jsou různé druhy čerstvé kořenové zeleniny, ovoce, do prodeje přichází nová rýže. Typickými plodinami sklizenými v říjnu jsou dýně, různé druhy brambor, lotosový kořen, jinanové oříšky, jedlé kaštiny, fazole, z ovoce různé citrusy, fíky a mnoho dalších. Na tuku a dobré chuti s ochlazením získávají některé druhy ryb a jiných mořských živočichů. Také v Japonsku se chodí na houby, ačkoliv se nedá brouzdat jen tak nějakým lesem, protože většina má své majitele a vstup cizích lidí je do nich zakázán. V obchodech se touto dobou objevují i lesní houby, z nichž nejznámější a nejdražší je hřib macutake. Kilogram macutake, pokud je ovšem sklizen v Japonsku, stojí v průměru kolem 15–20 tisíc korun, ale cena luxusních kousků může být i dvojnásobná! Zhruba v říjnu se také začíná používat spojení „dokušo no aki“ (podzim přející

čerbě), jelikož se dříve stmívá a lidé tráví více času doma s knihou.

Druhé pondělí v říjnu je státní svátek **Den sportu**, který připomíná zahájení prvních olympijských her v Tokiu dne 10. října 1964. Tyto hry se staly milníkem v poválečných dějinách Japonska a rovněž nastartovaly celonárodní zájem o sport. Díky zlaté medaili japonských reprezentantek si obrovskou popularitu získaly především ženské volejbalové kluby. V souvislosti s tímto svátkem se po celém Japonsku konají různé veřejné sportovní události, kterým přeje i příjemné říjnové počasí. Právě v tomto období se nejčastěji konají i sportovní dny undókai ve školách. Děti při nich soutěží v různých tradičních i netradičních disciplínách, jako je trojnohý běh, válení obřího míče, přetahování lanem či tamaire,

hromadná obdoba košíkové s velkým počtem malých míčků. Žáci mají rovněž často nacvičeny různé hromadné gymnastické či taneční sestavy, které předvádí svým rodičům a příbuzným v publiku.

Halloween je jedním z dalších západních svátků, které Japonci převzali až poměrně nedávno a který je opět oblíbený především u mladých lidí. Také v Japonsku je spojený zejména s převleky, které zde mají silnou tradici v podobě tzv. cosplay (costume play), při kterém se obvykle v rámci setkání fanoušků popkultury lidé převlékají za oblíbené postavy z komiksů, filmů či her. Ze západního pojetí halloweenu tak zbyl převážně jen tento prvek převleků, které nemusí být nutně ani strašidelné. V obchodech si potom můžeme všimnout typické halloweenské výzdoby a zboží s tematikou duchů či dýní.

LISTOPAD

15. LISTOPADOVÝ DEN PATŘÍ SVÁTKU ŠIČI GO SAN, V PŘEKladu DOSLOVA „SEDM PĚT TŘI“. ČÍSLOVKY ODKAZUJÍ NA VĚK DĚTÍ, KTERÉ MAJÍ V TENTO DEN NAVŠTÍVIT ŠINTOISTICKOU SVATYNI. TRADICE RŮZNÝCH ŠINTOISTICKÝCH OBŘADŮ, KTERÉ MAJÍ DĚTEM ZAJISTIT ZDRAVÍ, SAHÁ DO DALEKÉ MINULOSTI, KDY BYLA ÚMRTNOST DĚTÍ JEŠTĚ VELKÝM PROBLÉMEM.

Obřady spojené s dosažením určitého věku tak sloužily jako oslava zdraví a přání dalšího úspěšného růstu. Ve třech letech se například konal obřad kamioki, po kterém se dětem poprvé nechávaly narůst dlouhé vlasy. Pětiletí chlapci podstupovali obřad hakamaza, při kterém si poprvé oblékli suknici hakama. A sedmileté dívky zase při ceremoniálu himo otoši vyměnily šňůru na uvázání kimona za „dospělý“ pás obi. Podobných obřadů existovalo mnoho, ale tyto tři konkrétní daly vzniknout svátku **šiči go san**, který ve své současné podobě pochází prý ze 17. století, kdy šógun Tokugawa Jošicune vybral

datum 15. listopadu jako nejšťastnější den pro konání obřadu pro svého malého syna. Ostatní samurajské rodiny se tímto inspirovaly a následně se tradice postupně rozšířila i mezi běžný lid v celém Japonsku.

V současné době rodiče u příležitosti tohoto svátku oblečou děti příslušného věku do ozdobných kimon a navštíví s nimi šintoistickou svatyni, kde se modlí za jejich zdraví. Děti pak za odměnu dostávají čitose ame, tenké sladkosti dlouhé až jeden metr, které mají symbolizovat dlouhý život.

23. listopadu se slaví nejen státní svátek Den díků za práci, ale i tradiční slavnost sklizně zvaná **niinamesai**. V Japonsku hrálo zemědělství, především pěstování rýže, vždy zásadní roli. Zmínky o obřadu niinamesai tak nalezneme již v nejstarších dochovaných kronikách Kodžiki a Nihonšoki ze 7. století. Čerstvě sklizené plodiny se v tento den nabízejí jako obětiny bohyni Slunce Amaterasu Ómikami a dalším božstvům jako poděkování za úspěšnou sklizeň a rovněž jako modlitba za dobrou úrodu v roce dalším. Hlavní roli v tomto obřadu hraje císař, který obětiny nabízí ve svém paláci a několika nejvýznamnějších svatyních

v Japonsku. První obřad niinamesai císaře po jeho nástupu na trůn se považuje za součást jeho intronizace a probíhá v pozměněné podobě zvané daidžósai, za jejímž účelem je v rámci komplexu císařského paláce dočasně postaven další „palác“, skládající se z mnoha budov a bran torii v nejtradičnějším japonském architektonickém stylu.

Oblíbenou japonskou podzimní zábavou je **momidžigari** (česky doslova „hon na barevné listí“). Listy stromů na několik týdnů nabírají krásné odstíny žluté a červené a Japonci se jimi rádi kochají, podobně jako na jaře květy sakur. Na rozdíl od jarního hanami ale momidžigari není většinou spojeno s pikniky, ale spíše s procházkami a fotografováním. Asi nejkrásnějšími stromy jsou v tomto období japonské javory, jejichž listy jsou zbarveny sytě červenou barvou. Lidé za nimi vyrážejí na vyhlášená místa do přírody i městských parků a zahrad. Některé zahrady nabízejí dokonce i večerní prohlídky, během kterých se návštěvníci mohou kochat nádhernými listy nasvícených stromů.

PROSINEC

POSLEDNÍ MĚSÍC V ROCE JE V TRADIČNÍ JAPONSKÉ KULTUŘE SPOJEN PŘEDEVŠÍM S PŘÍPRAVAMI NA NOVOROČNÍ SVÁTEK OŠÓGACU. TO V PRAXI ZNAMENÁ SVÁTEČNÍ ÚKLID A NAZDOBENÍ DOMU. V MODERNÍM JAPONSKU ALE MŮŽEME POZOROVAT I VELKÝ VLIV VÁNOC V AMERICKÉM STYLU.

Vánoce sice nemají jako křesťanský svátek v Japonsku příliš dlouhou tradici, ale stejně jako u nás můžete od konce listopadu ve městě na každém kroku vidět vánoční výzdobu a děti se těší na ráno 25. prosince, aby si rozbalily dárky. To je ale v podstatě vše, co si Japonsko ze západního pojetí Vánoc převzalo, jinak se jedná především o komerční akci s různými specificky japonskými zvyky. Například dnes rozšířená japonská tradice jezení smaženého kuřete na Štědrý večer

vznikla na základě úspěšné kampaně amerického fastfoodového řetězce v 70. letech. V současnosti si zájemci o tento pokrm musí dělat rezervace několik týdnů před Vánoci, aby se na ně dostalo. Tradiční sladkostí tohoto dne je vánoční dort s jahodami a šlehačkou. Mladí lidé pak spíše než doma s rodinou tráví Štědrý večer s parterem, často v nějaké lepší restauraci. S koncem Vánoc okamžitě všechny obchody mění vánoční dekorace za

ty spojené s ošógacu, aby alespoň na týden využily obchodní potenciál tohoto původního japonského svátku.

Oblíbeným společenským zvykem konce roku je rozesílání novoročních pohlednic **nengadžó**, jež často vyobrazují motivy zvířete, které podle čínského zvěrokruhu připadá na následující rok. Počet zakoupených a odeslaných pohlednic se s rozšířením digitálních technologií postupně snižuje, ale v roce 2021 stále činil téměř 15 pohlednic na každého Japonce. Na přelomu tisíciletí to byl dokonce dvojnásobek!

Tradičním pokrmem posledního dne v roce (zvaného ómisoka) je **tošikoši soba** (doslova přesroční nudle soba). Tyto dlouhé pohankové nudle mají symbolizovat několik různých věcí: jejich podlouhlý tvar má zaručovat dlouhý a zdravý života a to, že se dají snadno kousnutím oddělit, má zase symbolizovat odloučení se od všeho zlého ze starého roku a čerstvý začátek roku nového.

Jednou z modernějších „silvestrovských“ tradic je sledování hudebního televizního pořadu stanice NHK **Kóhaku uta gassen**, který se každoročně vysílá již od roku 1953. V pořadu vystupují v tom roce nejpopulárnější zpěváci a zpěvačky, rozdělení do týmů podle pohlaví. Porota s pomocí diváků na základě hudebních vystoupení vybírá vítězný tým pro daný rok. V 60. letech sledovalo tento pořad přes 80 % japonských diváků, dnes se sledovanost pohybuje okolo 30 %, což z něj stále dělá nejsledovanější hudební pořad v roce.

Na rozdíl od západních zemí v Japonsku nevitají příchod nového roku divoké ohňostroje, ale mnohem klidnější zvony. Buddhistické chrámy po celé zemi odbíjejí v posledních minutách roku celkem 108krát. Tento počet úderů má symbolizovat očistění od 108 negativních duševních stavů definovaných v buddhismu. Poslední odbítí zvonu obvykle připadá na první okamžiky nového roku.

Rituální zahánění démonů na konci roku v chrámu Enryakudži na hoře Hiei © Foto: Aflo

REGIONÁLNÍ FESTIVALY

Na stránkách tohoto bulletinu představujeme různé svátky či události v průběhu roku, které jsou obecně známé a dodržované po celém Japonsku. Jelikož byla tato země po dlouhou část své historie rozdělena na knížectví, a navíc bylo cestování v některých oblastech nejen kvůli geografickým podmínkám velmi omezeno, existuje v současnosti nespočetné slavností či tradic specifických pro jedinou lokalitu. Některé festivaly ve větších městech, jako je červencový Gion macuri v Kjótu či květnový Sandža macuri v Tokiu, přilákají každoročně statisíce návštěvníků z celého Japonska. Naopak o velké části vesnických slavností asi nikdo mimo nejbližší okolí neví. I přes velké rozdíly v jejich rozsahu a popularitě ale můžeme najít mezi těmito slavnostmi mnoho společných znaků.

Šintoistické festivaly se obvykle neobejdou bez přenosných svatých omikoši. Tyto schránky, ve kterých sídlí božstva kami, obvykle berou na ramena dobrovolníci oblečení do festivalového stejnozruje a nosí je po okolí, aby se na ně všichni mohli podívat. Zatímco menší omikoši unese i skupinka dětí, ty největší váží i přes půl tuny! K průvodu omikoši neodmyslitelně patří i tradiční hudba, povzbuzování diváků a pokřikování nosičů udávající rytmus kroku.

Zvláště v regionu Tóhoku mají dlouhou tradici festivaly nebuta macuri, jejichž hlavní součástí je průvod obřích lampionů nebuta, což jsou vlastně dutá papírová sousoší obvykle vyobrazující různé scény z japonské historie a mytologie. Nejvýznamnější nebuta macuri se koná v srpnu ve městě Aomori a běžně přiláká na 2 až 3 miliony diváků. „Obvyčejné“ lampiony čóčin jsou nedílnou součástí festivalů po celém Japonsku – někde jsou pouze statickou ozdobou, ale často se nosí v rámci večerních průvodů či se pouští po řece.

Neodmyslitelnou součástí všech festivalů jsou pak stánky s občerstvením. Mezi tradiční repertoár stánkových jídel patří takojaki (kuličky plněné kousky chobotnice), taijaki (horká sladkost ve tvaru ryby plněná pastou z fazolí či čokoládou), jakisoba (smažené nudle s masem a zeleninou), okonomijaki (placka se zelím, masem a dalšími náplněmi) či jakitori (kuřecí špízy). Stánky nabízejí samozřejmě i různé tematické suvenýry či oblíbené aktivity, jako například chytání akvárijních rybiček kingjo sukui.

Všechny podobné festivaly jsou pro účastníky i diváky velkým zážitkem a rozhodně stojí za to některý z nich navštívit, pokud k tomu máte při své návštěvě Japonska příležitost!

Aomori nebuta macuri